

Лекція.

Впровадження екологічної освіти в Україні

1. Концепція екологічної освіти України
2. Наукові екологічні дослідження в Україні
3. Екологічна освіта та екологічне виховання студентів

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) стверджує, що екологічна освіта життєво важлива для передачі властивої поваги до природи серед суспільства та підвищення суспільної екологічної свідомості.

ЮНЕСКО підкреслює роль екологічної освіти в забезпеченні майбутнього розвитку та якості життя шляхом охорони довкілля, подолання бідності, мінімізації нерівності та забезпечення сталого розвитку.

- Концепція екологічної освіти України є важливим регламентуючим державним документом, у якому зазначені стратегічні напрямки й тактичні завдання розвитку екологічної освіти всіх верств населення — від дитинства до старості — з метою формування екологічної культури і свідомості громадян, звичок і фундаментальних екологічних знань.

- Концепція екологічної освіти України дає підставу для розробки й упровадження нових програм екологічної освіти й виховання як для дітей дошкільного і шкільного віку, так і для студентів профтехучилищ, технікумів, коледжів і вузів, для керівників різних установ, фахівців різних профілів, галузей виробництва.

Згідно з Концепцією екологічної освіти України (2001), її основними принципами є комплексність, неперервність, поширення серед населення з урахуванням індивідуальних професійних інтересів, стимулів та особливостей соціальних і територіальних груп

Сучасна екологічна освіта – це безперервний комплексний процес формування екологічного світогляду, екологічної свідомості та культури всіх верств населення, соціальних груп і суспільства загалом.

Основи екологічних знань викладаються практично в усіх навчальних закладах України, а підготовку фахівців з напрямку 101 – Екологія здійснюють у понад 110 закладах вищої освіти України.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Паростки спеціалізованої екологічної освіти в Україні з'явилися в середині–наприкінці 1970-х років, коли питання охорони навколишнього природного середовища стали вельми актуальними для розвитку держави.

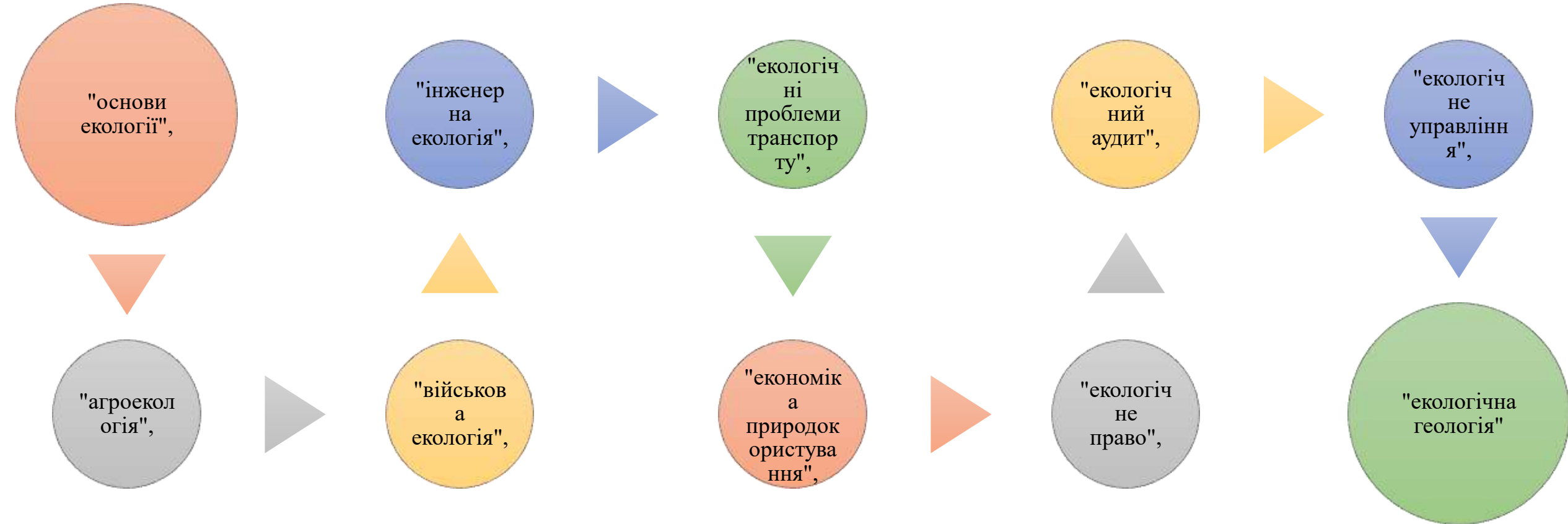
Після Стокгольмської (1972 р.) конференції ООН з навколишнього середовища в тодішньому СРСР були прийняті законодавчі та нормативні акти, спрямовані на організацію охорони та контролю стану довкілля.

Активізувалася науково-дослідницька робота з цих питань в науково-дослідних установах та вищих навчальних закладах.

Основою розвитку вищої екологічної освіти є збалансоване поєднання природничого, технологічного, економічного, юридичного і соціально-культурного підходів. Вона є диференційованою, різноплановою, охоплює всі рівні професійної підготовки з урахуванням потреб особистості, регіонів та держави.

Базові екологічні знання цього рівня забезпечує курс

Найголовнішим завданням екологічної освіти є формування екологічної культури всіх верств населення, що передбачає:

- виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави й світу, усвідомлення їх важливості, актуальності й універсальності (зв'язку локальних з регіональними й глобальними);

- відродження кращих традицій українського народу в узаємовідносинах з довкіллям, виховання любові до рідної природи;

- формування усвідомлення безперспективності технократичної ідеї розвитку й необхідності заміни її на екологічну, яка базується на розумінні єдності всього живого й неживого в складно- організованій глобальній системі гармонійного співіснування й розвитку;

- формування розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини на основі ідеї універсальності природних зв'язків та самообмеженості, подолання споживацького ставлення до природи;

- розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому регіональному, національному й глобальному рівнях, уміння прогнозувати особисту діяльність і діяльність інших людей та колективів;

- розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки; виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок з його збереження;

Екологічна освіта
поєднує такі
компоненти:

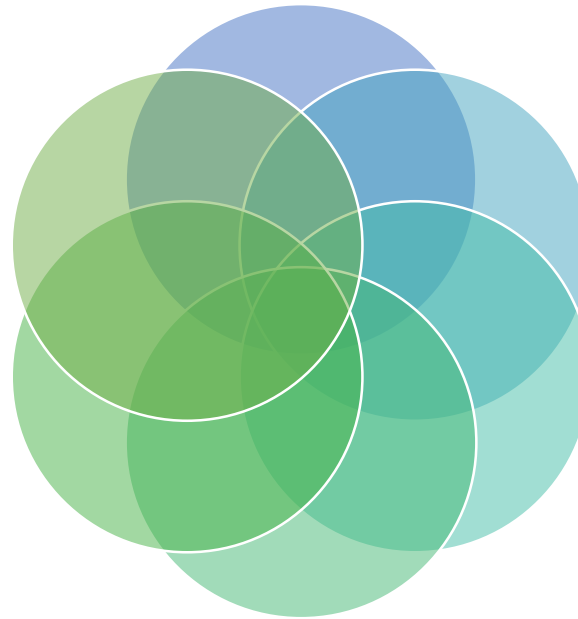
культура.

етика,

світогляд,

екологічні
знання,

мислення,

Концепція екологічної освіти України, як елемент концепції гармонійного розвитку держави, набуває сьогодні ваги актуального і важливого державного документа.

Підготовка громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи (не насильство, а гармонійне співіснування з нею!), повинна стати одним з головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України.

закономірностей,

наукових принципів,

екологічних законів,

Реформування
екологічної освіти
та виховання має
здійснюватися з
обов'язковим
врахуванням

що діють комплексно
в біологічній,
технологічній,
економічній,
соціальной і
військовій сферах.

Глибоким опануванням екологічними знаннями, формуванням екологічного мислення, свідомості і культури мають бути охоплені громадяни всіх категорій, вікових груп і сфер діяльності.

Збалансований, екологічно безпечний (гармонійний) розвиток повинен бути базисною, вихідною ідеєю, методологічною основою екологічної освіти згідно з міжнародними вимогами.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

Рис.1. Стратегічні цілі на період до 2030 року

Головними складовими системи екологічної освіти та виховання мають бути

- формальна й неформальна частини,
- різні форми й методи подання і засвоєння інформації,

мета одна: різнобічна підготовка громадян, здатних визначати, розуміти й оптимально вирішувати екологічні та соціально-економічні проблеми регіонів проживання на основі наукових знань процесів розвитку біосфери, здорового глузду, загальнолюдських досвіду й цінностей

Концепція складена з урахуванням сучасного стану і перспектив розвитку суспільного знання, спрямована на перебудову змісту освіти й виховання відповідно до вимог часу та основних положень Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті та базується на сформульованій у Посланні Президента України до Верховної Ради України "Україна: поступ у XXI століття.

Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004 рр." (276а/2000) стратегії сталого розвитку України.

При підготовці концепції були проаналізовані і враховані всі попередні (1991-2001 рр.) матеріали щодо реформування освітнього процесу в Україні, а також матеріали, наведені в урядових документах.

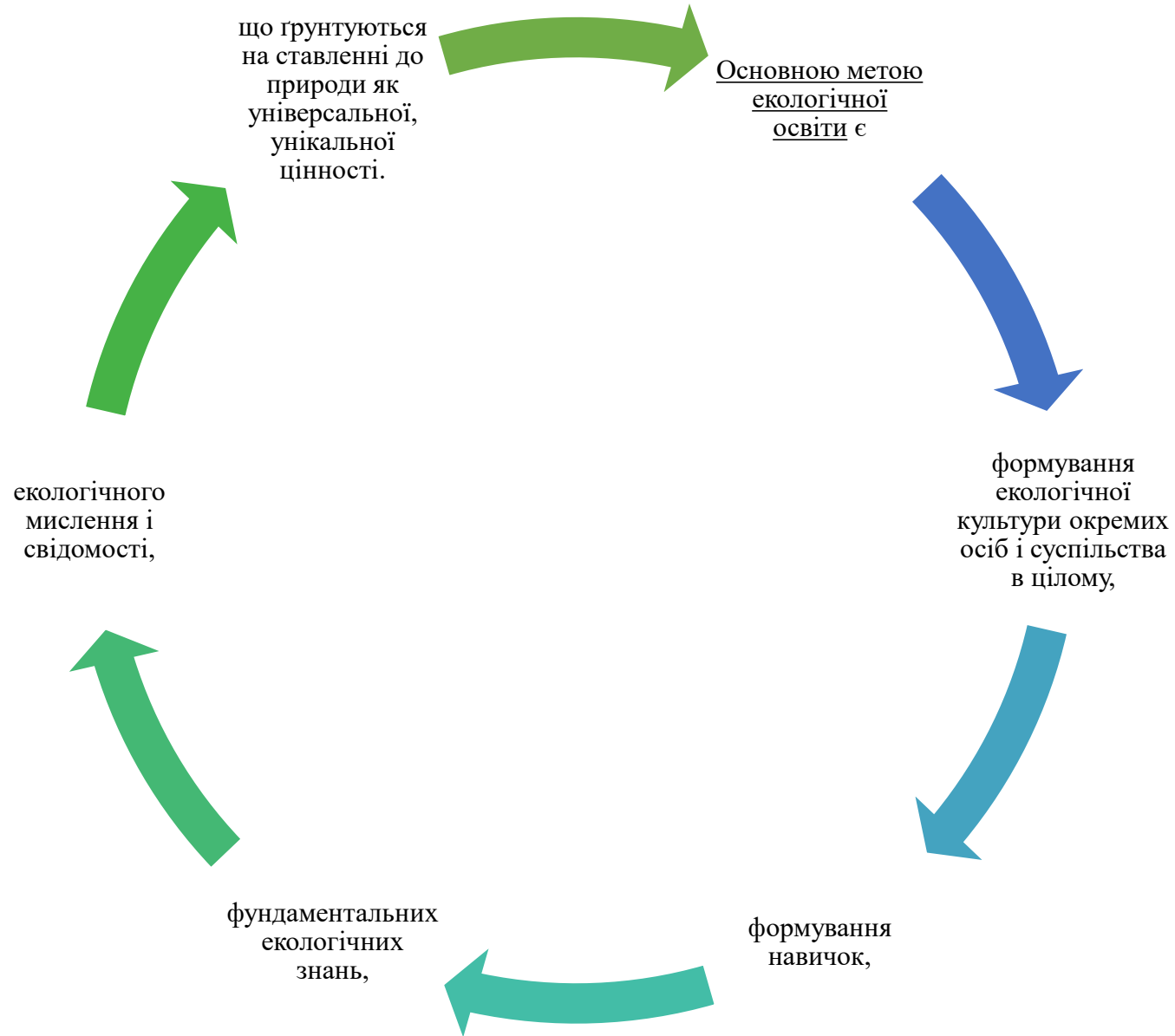

Державна
політика в
галузі
екологічної
освіти
повинна
базуватися
на таких
принципах:

~ розповсюдження системи екологічної освіти і виховання на всі верстви населення з урахуванням індивідуальних інтересів, стимулів та особливостей соціальних, територіальних груп та професійних категорій;

~ комплексності екологічної освіти і виховання;

~ неперервності процесу екологічного навчання в системі освіти, в тому числі підвищення кваліфікації та перепідготовки.

Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконує інтегративну роль у всій системі освіти.

Формування екологічної культури всіх верств населення, що передбачає:

Підготовка фахівців-екологів для різних галузей народного господарства, в тому числі:

Вдосконалення, узгодження і стандартизація термінології в галузі екологічних знань.

Найголовнішими завданнями екологічної освіти мають бути:

1. Формування екологічної культури всіх верств населення, що передбачає:

- ~ виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави й світу, усвідомлення їх важливості, актуальності і універсальності, (зв'язку локальних з регіональними і глобальними);
- ~ відродження кращих традицій українського народу у взаємовідносинах з довкіллям, виховання любові до рідної природи;
- ~ формування усвідомлення безперспективності технократичної ідеї розвитку й необхідності заміни її на екологічну, яка базується на розумінні єдності всього живого й неживого в складно-організованій глобальній системі гармонійного співіснування й розвитку;
- ~ формування розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини на основі ідеї універсальності природних зв'язків та самообмеженості, подолання споживацького ставлення до природи;
- ~ розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях, вміння прогнозувати особисту діяльність і діяльність інших людей та колективів;
- ~ розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки; виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження;

2. Підготовка фахівців-екологів для різних галузей народного господарства, в тому числі:

3. Вдосконалення, узгодження і стандартизація термінології в галузі екологічних знань.

Екологічна освіта спрямовується на поєднання раціонального й емоційного у взаємовідносинах людини з природою на базі принципів добра й краси, розуму й свідомості, патріотизму й універсалізму, наукових знань і дотримання екологічного права.

Зміст екологічної освіти повинен бути спрямований на формування особистості з екологічною світоглядною установкою на дотримання норм екологічно грамотної поведінки і виконання практичних дій щодо захисту власного здоров'я і навколишнього природного середовища і передбачає розробку системи наукових знань (уявлень, понять, закономірностей), які відображають філософські, природничо-наукові, правові й морально-етичні, соціально-економічні, технічні й військові аспекти екологічної освіти.

Базовими складовими екологічних знань мають бути сучасні уявлення про:

~ біосферу та її структурні одиниці, екосистеми, їх біотичну структуру, генетичні типи, принципи класифікації; живу речовину та її роль в біосферних процесах;

закономірності кругообігів речовин, енергії та інформації;

~ систему "людина - суспільство - біосфера - космос";

основні види антропогенного впливу на компоненти довкілля та їх негативні наслідки;

~ основні глобальні, державні і регіональні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення;

економічні, законодавчі та нормативно-правові принципи раціонального природокористування;

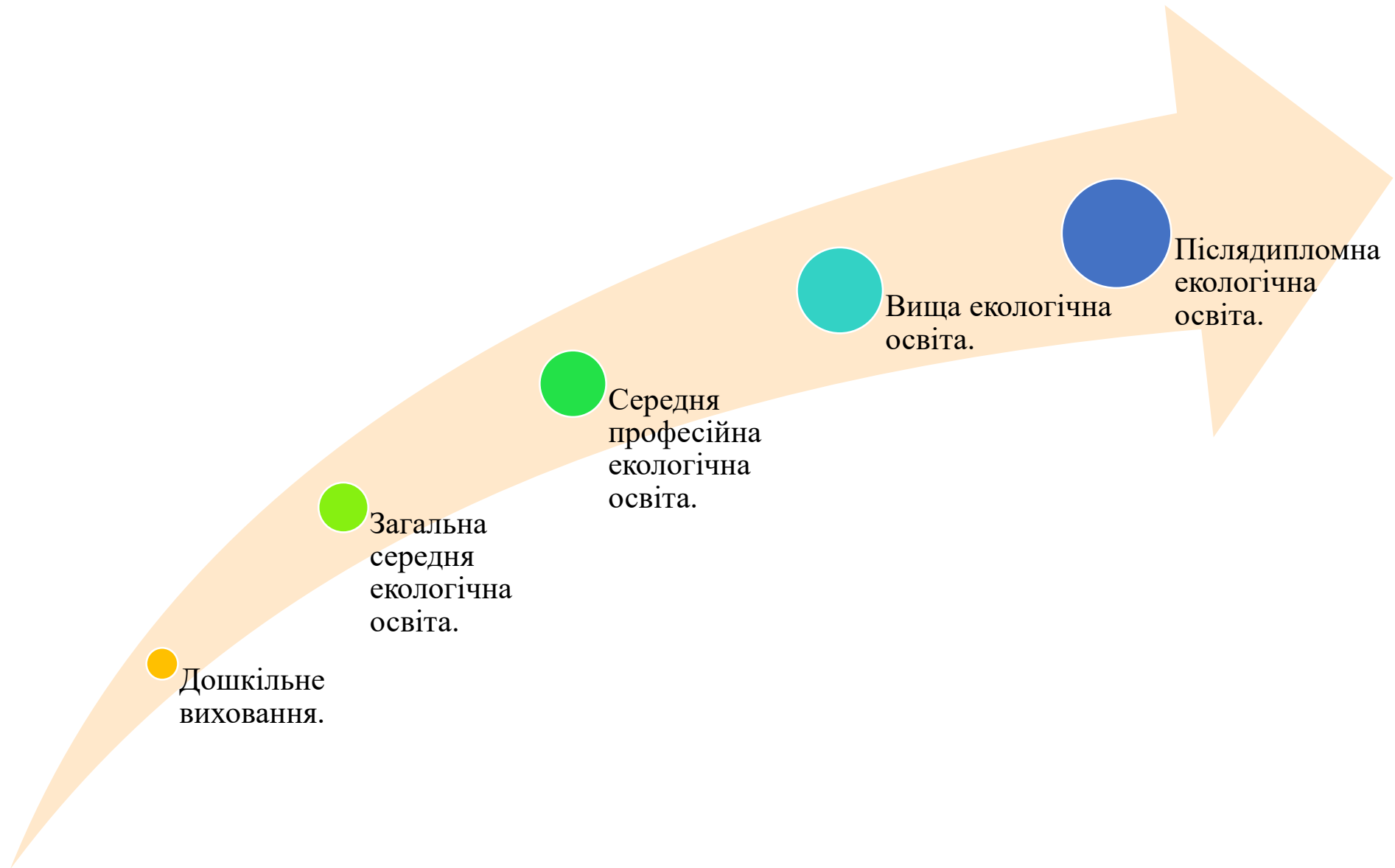
основи державної та регіональної екологічної політики.

Зміст безперервної екологічної освіти та виховання повинен включати дві ланки - формальну і неформальну.

До першої ланки відносяться загальна система освіти, яка існує в Україні на таких рівнях: дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта.

Друга ланка системи екологічної освіти та виховання має просвітній характер, формує екологічну свідомість і культуру населення (засоби масової інформації, церкви, громадські екологічні та просвітні об'єднання, партії та інш.).

Неперервна екологічна освіта передбачає організацію виховання і навчального процесу від дитинства до глибокої старості. На цьому шляху людина проходить кілька стадій навчання.

Неперервна екологічна освіта передбачає

Дошкільне виховання - найперший рівень, коли головну роль відіграє родинне виховання.

Загальна середня екологічна освіта, під час якої продовжується і поглиблюється процес екологічного світосприйняття. Є надзвичайно важливим етапом в системі неперервної багатоступеневої екологічної освіти. За особливостями форм та методів освіти з врахуванням віку дітей, обсягу та рівня їх шкільних знань, шкільна освіта охоплює три рівні: початковий (1-4 класи), основний (5-9 кл.) та старших класів (10-12 кл.).

Середня професійна екологічна освіта має базуватися на змісті, формах та методах шкільної екологічної освіти та враховувати особливості впливу на довкілля конкретних галузей народного господарства.

Вища екологічна освіта спрямована з одного боку, на завершення формування екологічної культури фахівців за різним фахом, і, з іншого боку, вона забезпечує підготовку спеціалістів із профільною вищою екологічною освітою чотирьох рівнів (початкова, базова і два рівні повної вищої екологічної освіти), які відрізняються за ступенем глибини, ґрунтовності й специфікою підготовки спеціалістів.

Післядипломна екологічна освіта забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців по різних аспектах природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів, екологічну освіту дорослих відповідно до потреб особистості на ринку праці, а також підготовку фахівців-екологів найвищої кваліфікації - кандидатів і докторів наук у галузі екології та охорони навколишнього середовища, на базі провідних ВНЗ.

Наукові екологічні дослідження в Україні

Подальший розвиток країни в сучасних умовах пов'язаний виключно з орієнтацією на постіндустріальні тенденції суспільного відтворення.

Суть цих тенденцій - дедалі зростаюче використання інформації і знань, як найважливішого виду ресурсів, який все більшою мірою визначає майбутнє держави.

У стратегії економічного й соціального розвитку України на 2000-2004 рр. на основі науки запрограмовано стратегічні пріоритети цього періоду, політику економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, завдання та напрями соціальної політики, економічну та екологічну безпеку.

Саме капітал знань, який містять у собі досягнення науки і техніки, може привести до так званого "економічного дива", тому держава зацікавлена у правильній науково-технічній політиці, такій організації науки, яка дала б змогу ефективно управляти нею.

Держава надає пріоритетну підтримку розвитку науки як визначального джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створює необхідні умови для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері науково-технічної діяльності, забезпечує використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для вирішення соціальних, економічних, культурних та інших проблем.

БЮДЖЕТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ

*у гривнях

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ВИДАТКІВ МОН

139,3 МЛРД 153,7 МЛРД 131,0 МЛРД 122,1 МЛРД

2021

2022

2022
(міста
секвестру)

2023

СУБВЕНЦІЇ

103,7 МЛРД 112,9 МЛРД 97,7 МЛРД 90,3 МЛРД

Освітня

99,6 млрд 108,0 млрд 97,2 млрд 87,5 млрд

для підтримки осіб з ООП

0,50 млрд 0,50 млрд 0,45 млрд 0,30 млрд

забезпечення пожежної безпеки в школах

150 млрд

облаштування безпечних умов у ЗЗСО

15 млрд

придбання шкільних автобусів

1,0 млрд

ДЕРЖАВНІ ВИДАТКИ

35,5 МЛРД 40,9 МЛРД 33,3 МЛРД 31,8 МЛРД

підготовка кадрів закладами вищої та фахової
передвищої освіти

25,6 млрд 27,8 млрд 25 млрд 22,5 млрд

виплати академічних стипендій

3,94 млрд 5,14 млрд 4,6 млрд 4,2 млрд

забезпечення діяльності НФД, грантової підтримки
наукових досліджень і науково-технічних
(експериментальних) досліджень

2,2 млрд 2,5 млрд 1,5 млрд 2,0 млрд

Уряд збільшив видатки до II читання на **555 млн грн**

50 млн – забезпечення здобуття професійної освіти

20 млн – продовження навчання молоді

30 млн – проведення Всеукраїнських заходів

із позашкільної освіти

215 млн – здійснення зовнішнього оцінювання та моніторинг
якості освіти

150 млн – організації здобуття освіти за дистанційною
формою навчання

90 млн – для Національного фонду досліджень

~ визначає основні цілі, напрями, принципи державної науково-технічної політики і правові основи діяльності в науково-технічній сфері;

~ встановлює обсяги бюджетного фінансування наукових досліджень, відрахувань бюджетних коштів до Державного фонду фундаментальних досліджень, Державного інноваційного фонду та розміри державного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів для забезпечення науково-технічної діяльності;

Верховна Рада України формує державну науково-технічну політику на основі щорічного звіту Уряду України. Верховна Рада України:

~ затверджує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, перелік національних науково-технічних програм та обсяги фінансування по кожній з них на весь строк виконання з щорічним уточненням в бюджеті;

~ створює систему кредитно-фінансових, податкових та митних регуляторів у науково-технічній сфері.

Загальне керівництво науковими дослідженнями здійснює Кабінет Міністрів України, який розглядає і затверджує на Верховній Раді основні напрями розвитку науки та наукових досліджень;

визначає порядок їх фінансування; координує заходи щодо створення сучасної інфраструктури науково-технічної діяльності.

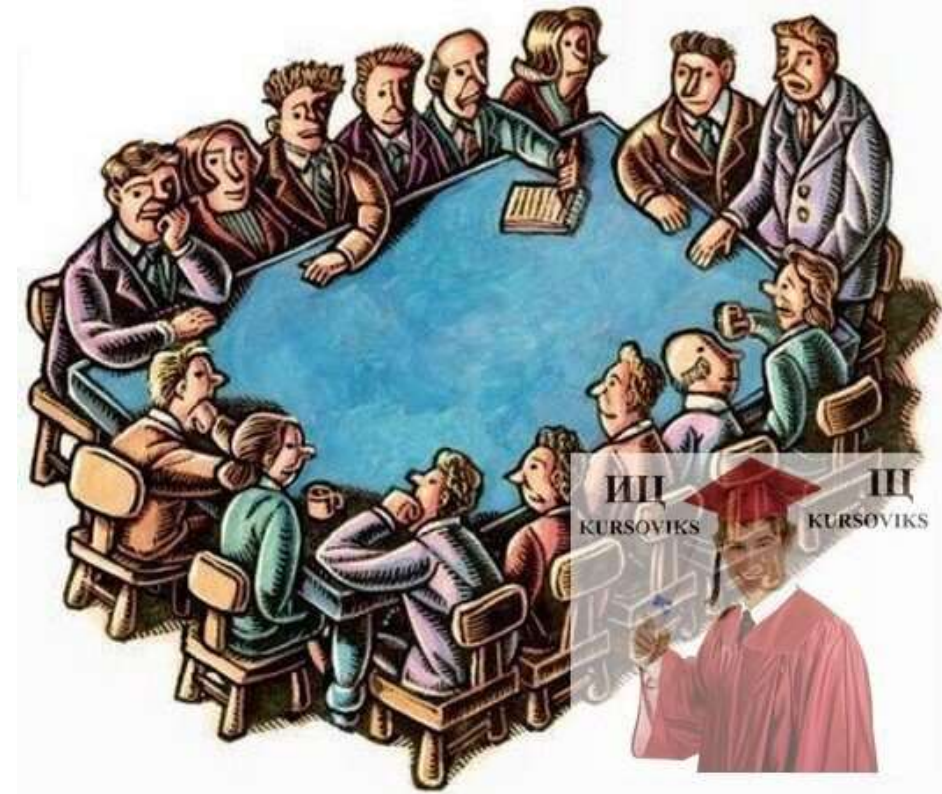
організує розробку національних та державних науково-технічних програм;

Управління наукою покладене на Міністерство освіти і науки України.

Міністерство освіти і науки України визначає головні заходи щодо підвищення ефективності наукових досліджень та впровадження їх результатів у народне господарство, забезпечує науково-технічною інформацією, координує розробку міжгалузевих проблем, організовує науково-технічне співробітництво із зарубіжними науково-дослідними установами.

При вирішенні наукових питань Міністерство освіти і науки спирається на думку наукової громадськості.

З цією метою створюються наукові ради, які виконують роль науково-консультаційних органів.

Наука України

До першого сектору відносять академічну науку, яка включає заклади

- Національної Академії наук України,
- Української академії аграрних наук,
- Академій медичних наук України,
- Академій педагогічних наук України
- Академій правових наук України,

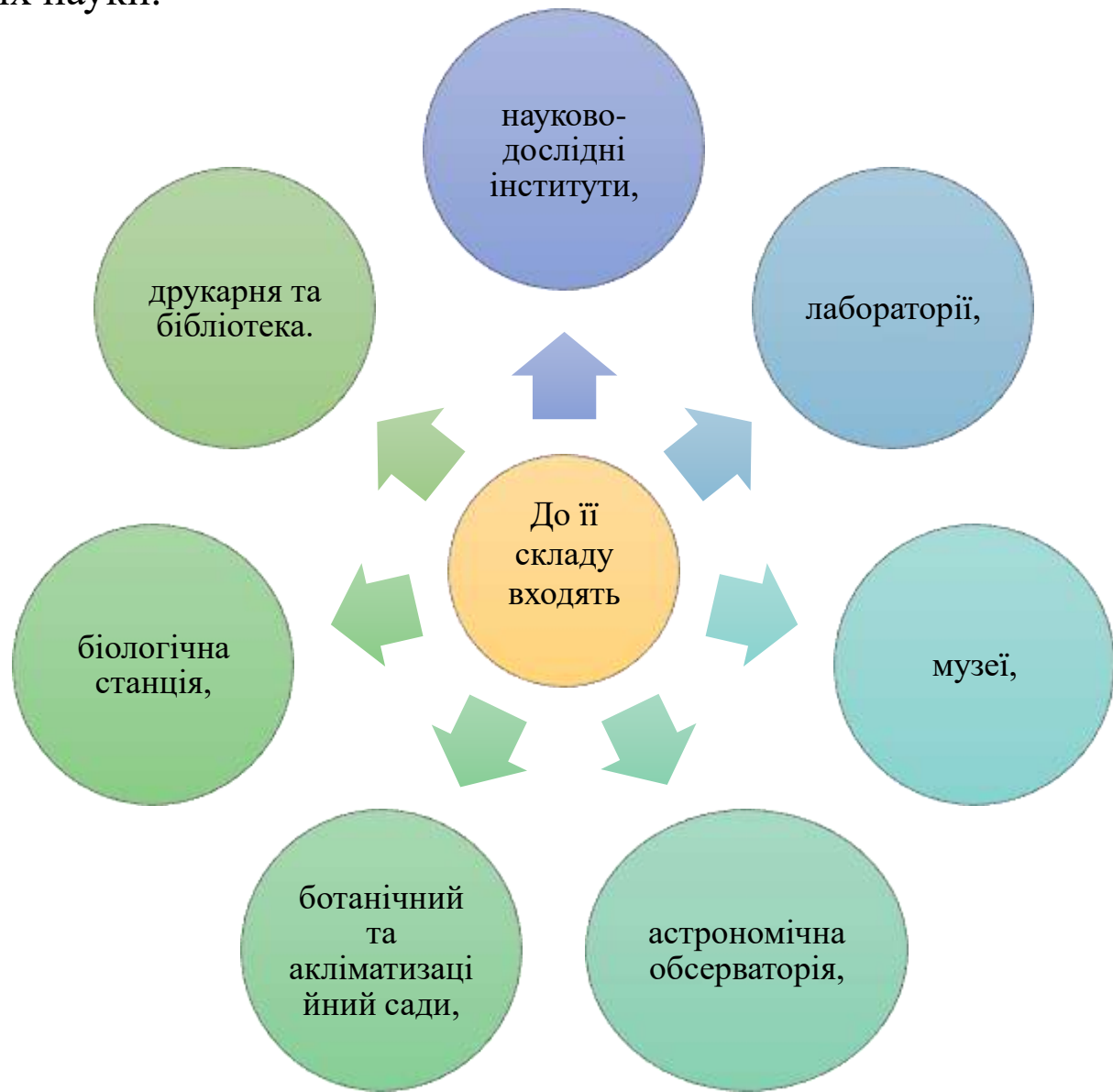
В Україні наука організаційно ділиться на п'ять взаємопов'язаних сфер (секторів).

галузевих академій:

- Української екологічної академії наук,
- Українській академії архітектури,
- Академії інженерних наук України,
- Академії наук вищої школи України,
- Української академії економічної кібернетики,
- Міжнародної академії комп'ютерних наук та систем,
- Міжнародної академії біоенерготехнологій.

Провідне місце у наукових дослідженнях займає Національна Академія Наук України.

НАНУ очолює і координує фундаментальні дослідження у різних областях науки.

Започаткована Академія наук України ще в листопаді 1918 року.

Галузева наука є другою сферою організації науки в Україні.

Вона включає самостійні наукові організації, підпорядковані органам державного і галузевого управління (міністерствам і відомствам) та самостійні науково-дослідні інститути, конструкторські бюро, науково-виробничі об'єднання.

Галузеві науково-дослідні установи працюють на певну галузь і найбільш наближені до проблем її розвитку.

Вони підпорядковані наступним міністерствам:

- Міністерству палива та енергетики,
- Державному комітету промислової політики,
- Міністерству охорони здоров'я,
- Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України,
- Міністерству транспорту,
- Міністерству аграрної політики,
- Державному комітету будівництва, архітектури та житлової політики,

СКІЛЬКИ МІНІСТРІВ ОЧОЛЮВАЛИ МІНІСТЕРСТВА

ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

СЛОВО І ДІЛО

Інфографіку створено за даними КМУ та інших відкритих джерел інформації станом на 20.02.2019 року

РЕОРГАНІЗОВАНИ ТА ЛІКВІДОВАНИ МІНІСТЕРСТВА

СКІЛЬКИ ВИПУСКНИКІВ ШКІЛ СТАЛИ СТУДЕНТАМИ ЗА ОСТАННІ 15 РОКІВ

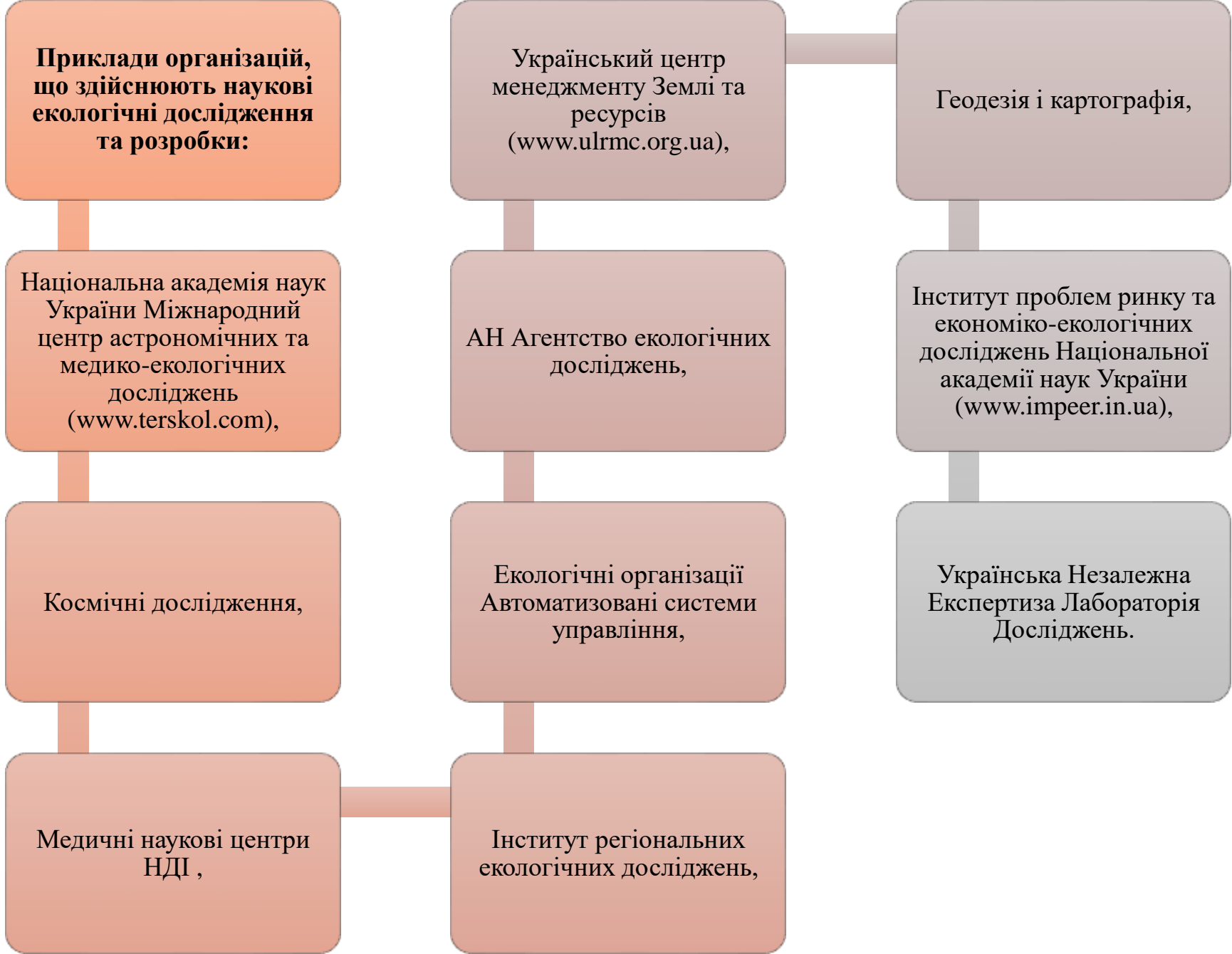
КІЛЬКІСТЬ МІСЬ ДЕРЖЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ КОШТОМ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

*Особи, які вперше прийняті до закладів вищої освіти (без урахування тих, які продовжують навчання з метою здобуття більш вищого освітнього ступеня)

Інфографіку створено за даними Держстату та постанов КМУ про держзамовлення на підготовку фахівців за 2006-2020 рр. станом на 19.05 2021 року

СЛОВО і ДІЛО

Внесок кожного студента у збереження довкілля

За останні десятиріччя людство накопичило великий масив негативних явищ, катастрофічний стан навколишнього середовища нині вже істотно визначає здоров'я людей, тривалість їх життя.

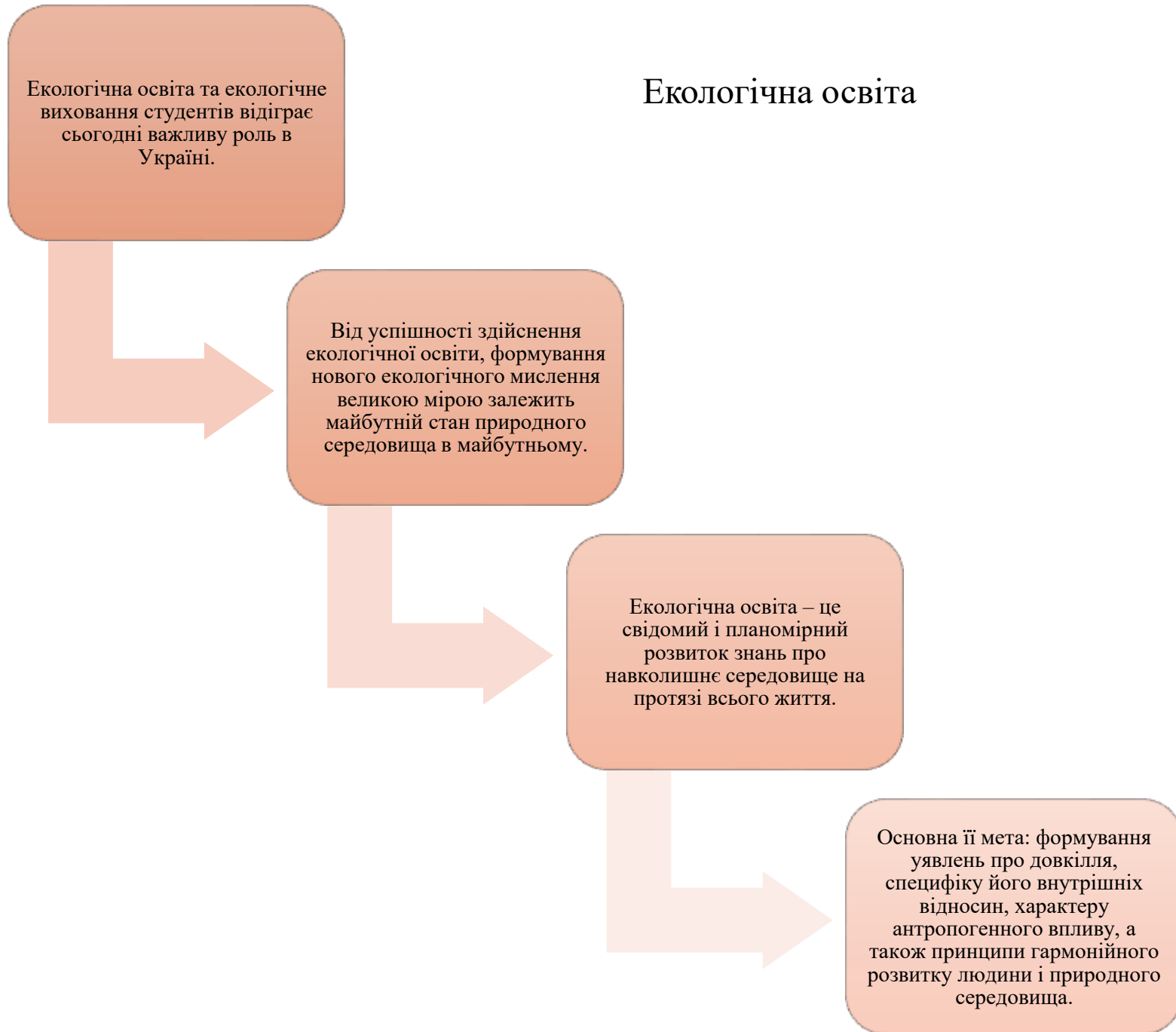
Забрудненість продуктів харчування, води, якість повітря, зовнішні слабкі техногенні електромагнітні поля та інші фактори суттєво впливають на здоров'я дітей.

Криза справді охоплює всі сторони життя людини і насамперед проблему самого існування людини на Землі як частинки Всесвіту.

Звідси актуальність проблеми екологічної освіти та екологічного виховання зростаючого покоління.

Екологічна освіта

Екологічне виховання

Набагато важливішим є екологічне виховання, яке представляє собою засвоєння людиною особливої екологічної моралі, етики відношення природи і людини.

Екологічне виховання здійснюється на всіх етапах навчання в технікумі, на кожному з яких ставиться певна мета, завдання, добирається відповідна методика з огляду на вікові особливості студентів.

формування у студентів розуміння необхідної гармонії людини з природою;

оволодіння знаннями про природу (зокрема свого краю);

Загальна мета екологічного виховання студентів
реалізується через систему завдань:

виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі;

формування готовності до активної екологічної діяльності та основ глобального екологічного мислення.

Метою діяльності екологічного патруля в НУБіП є підвищення рівня екологічної свідомості студентів технікуму, збереження сприятливої екологічної обстановки та охорона біорізноманіття Національний природний парк Голосіївський та ботанічний сад НУБіП

Основним напрямком діяльності екологічного патруля НУБіП на територіях Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП є

їх охорона та збереження сприятливого навколишнього природного середовища,

створення умов для стійкого (збалансованого) розвитку,

підвищення рівня екологічної свідомості та формування екологічного світогляду студентів шляхом проведення просвітницької та пропагандистської роботи членами екологічного патруля,

надання достовірної інформації про їх стан,

запобігання та застереження нанесенню екологічної шкоди флорі та фауні дендропарку,

діяльність по збереженню і відновленню природної і культурної спадщини Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП,

оздоровленню місця існування,

організація суспільного екологічного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства в області природокористування.

Обов'язки та завдання членів екологічного патруля:

- Здійснювати патрулювання територіях Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП протягом навчального року з метою виявлення курців в межах парку.
- Проводити протягом навчального року тематичні бесіди та роз'яснювальну роботу про формування згубних звичок та їх вплив на здоров'я людей та стан навколишнього середовища в цілому.
- Організовувати та проводити «День без тютюнопаління» щомісячно.
- Здійснювати патрулювання територіях Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП протягом навчального року під лозунгом «Влучай у смітник» з метою забезпечення на території парку належного санітарного стану, чистоти та порядку утримання території.
- Організовувати та проводити тематичні бесіди зі студентами НУБіП та його відвідувачами про екологічну проблему щорічного збільшення обсягів побутового сміття та його роль у раціональному природокористуванні.
- За підсумками патрулювань складати щомісячні звіти та розповсюджувати їх в соціальних мережах, на сторінках якого висвітлювати проблеми дендропарку, сучасні екологічні новини регіону, України та Світу, знайомити студентів НУБіП з біорізноманіттям Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП, вести антирейтинг порушників екологічно сприятливої обстановки.
- Сприяти та допомагати озелененню Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП, оздоровленню дерев шляхом підвищення аераційних здібностей ґрунтів поблизу кореневої системи дерев, вапнування стовбурів дерев (при необхідності) для боротьби зі шкідливими комахами, встановлення шпаківень та годівниць для птахів та білок, тощо.
- Допомагати та організовувати тематичні кураторські години з метою пропагування екологічно-свідомого способу життя.
- Допомагати у виготовленні та розміщенні інформаційно-охоронних знаків та табличок на території Національного природного парку Голосіївський та ботанічного саду НУБіП.
- Здійснювати співпрацю з органами студентського самоврядування НУБіП, студентською профспілкою.